

САМОПЛАГІАТ В КОНТЕКСТІ ПОРУШЕНЬ АКАДЕМІЧНОЇ ДОБРОЧЕСНОСТІ

Проданова Л. В.

*доктор економічних наук, професор,
професор кафедри менеджменту та бізнес-адміністрування
Черкаський державний технологічний університет
м. Черкаси, Україна*

З усіх видів порушень академічної доброчесності найпоширенішою академічний вважається плагіат, а найбільші дискусії точаться з приводу самоплагіату [1; 2; 3]. Підтвердження інформації про дискусійність питання щодо віднесення самоплагіату до різновидів порушень академічної доброчесності отримано також за результатами комунікації та в процесі діалогу з Chat GPT OpenAI.

Проблема самоплагіату в науці не нова. За даними пошукової системи *Scopus*, перші наукові статті, присвячені проблемі самоплагіату, з'явилися в 1952 році. Загальна кількість наукових статей, представлених в базі *Scopus* за період 1952–2023 роки, в назві, анотації або в переліку ключових слів яких зустрічається термін «самоплагіат», становить 247 одиниць [4]. Проблема самоплагіату знайшла певне відображення в окремих законодавчих актах України, зокрема тих, що стосуються врегулювання відносин в освітній та науковій сферах.

В українському законодавстві [5] самоплагіат – це «оприлюднення (частково або повністю) власних раніше опублікованих наукових результатів як нових наукових результатів». З такого визначення слідує, що самоплагіат має місце у випадках повторного (чи неодноразового) оприлюднення автором результатів його наукових робіт (без змін, із незначними змінами, з незмінним «сутнісним навантаженням») [2, с. 192; 6, с. 109]. Нова хвиля поживлення дискусії щодо самоплагіату зумовлена посиленням уваги та вимог Міністерства освіти та науки України до підготовки докторів філософії, зокрема в процесі проведення експертизи дисертаційних робіт: поряд з плагіатом, фабрикацією та фальсифікацією, самоплагіат вважається порушенням академічної доброчесності. Проте, виконуючи вимоги для отримання ступеня доктора філософії, здобувач такого ступеня повинен не лише підготувати дисертацію, а й оприлюднити свої основні наукові здобутки в наукових періодичних виданнях. Виходить, що одні й ті ж наукові результати оприлюднюються двічі: один

раз – у наукових періодичних виданнях, а другий – в дисертаційній роботі здобувача. Для уникнення самоплагиату, деякі фахівці радять «перефразувати текст» наукових статей і лише після цього долучати його до матеріалів дисертації. Але в такому разі виникає інша проблема: «неузгодження тлумачень та інших наукових позицій» у публікаціях та дисертації [7, с. 24].

Вирішення проблеми самоплагиату в наукових роботах вбачається в подальшому вдосконаленні механізмів забезпечення академічної доброчесності в освітньому процесі та наукових дослідженнях, підвищенні інтелектуалізації машинних засобів перевірки текстів та залученні висококваліфікованих експертів.

Список посилань

1. Kuprata, N., & Menso, I. Academic plagiarism and self-plagiarism as elements of violation of academic integrity. *Human Studies. Series of Pedagogy*. 2020, No 11/43. P. 75–90.

2. Красицька Л. В. Плагиат і самоплагиат як правові явища. *Нове українське право*. 2021, вип. 3. С. 188–193.

3. Takeda, S. If text recycling refers to self-plagiarism, how does ChatGPT induce plagiarism? Originality for future science. *Anatomical Science International*. 2023, No 98 (4). P. 471–472.

4. Scopus. URL: <https://www.scopus.com/>

5. Закон України «Про освіту» від 05.09.2017 р. № 2145-VIII (із змінами та доповненнями). *Відомості Верховної Ради (ВВР)*. 2017, № 38-39, ст. 380.

6. Ульянова Г.О. Методологічні проблеми цивільно-правового захисту прав інтелектуальної власності від плагиату: дис. ... д-ра юрид. наук. Національний університет «Одеська юридична академія». Одеса. 2015. 433 с.

7. Осадченко І., Маслюк Р. Сутність та дискусійні питання проблеми академічної доброчесності. *Гірська школа українських Карпат*. 2020. № 22. С. 19–25.